PREMIUM E-JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

2687-5640

Yıl / Year : 2022
Cilt / Volume : 6
Sayı / Issue : 21
ss / pp : 244-249

http://dx.doi.org/10.37242/pejoss.4236
Kitap İncelemesi / Book Review
Makale Geliş / Received : 29.07.2022
Yayınlama / Published : 31.08.2022

Dr. Öğr. Üyesi Kaan KOÇALİ
İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Gelişim MYO, İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü, Avcılar/İSTANBUL
Kampüs Madencilik Müş. Mak. San. İç ve Dış Tic. Ltd. Şti., Küçükçekmece/İSTANBUL
https://orcid.org/0000-0002-1329-6176

KORU KENDİNİ BİR DAHA HİÇBİR ANA DOĞURAMAZ SENİ

Özet

"Koru Kendini Bir Daha Hiçbir Ana Doğuramaz Seni" bir hekim-yönetici ve işyeri hekimi olan Necdet Özkaya tarafından kaleme alınmış ve 2022 yılında yayınlanmıştır. İş sağlığı ve güvenliği konusunda toplam kırk beş öykü üç başlık altında okuyucuya sunulmuştur. Öyküler kurmaca olmayıp, yaşanmış iş kazası hikayelerine ve yazarın deneyimlerine ya da gözlemlerine dayanmaktadır. Bu çalışmada eserin incelenmesi yapılarak iş sağlığı ve güvenliği alanındaki önemine vurgu yapılmıştır.

Keywords: İş Sağlığı, İş Güvenliği, İş Kazası, İSG.

PROTECT YOURSELF NO MOTHER CAN BIRTH YOU AGAIN

Abstract

"Koru Kendini Bir Daha Hiçbir Ana Doğuramaz Seni (Protect Yourself, No Mother Can Birth You Again)" was written by Necdet Özkaya, a doctor-manager and workplace doctor, and published in 2022. A total of forty-five stories on occupational health and safety were presented to the reader under three headings. The stories are not fictional but are based on true work accident stories and the author's experiences or observations. In this study, the importance of the work in the field of occupational health and safety was emphasized by examining the work.

Keywords: Occupational Health, Occupational Safety, Work Accident, OHS.

1. GİRİŞ

İş sağlığı ve güvenliği; işyerlerinde işin yürütülmesi öncesinde, sırasında ve sonrasında işçilerin sağlığına zarar verme potansiyeli bulunan koşulları analiz ederek işçiyi koruyan ve olumsuz koşulları ortadan kaldırmak amacı ile bilimsel ve sistemler değerlendirme yapan çalışmaların bütünüdür (Avcı, 1998; Abrams, 2001; Balkır, 2012; Bayraktaroğlu vd., 2018; Ramos, vd., 2021). İş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının iki temel amacı bulunmaktadır. Birincisi; tehlike ve riskleri kaynağında tespit ederek önlemek ve böylece iş kazalarını ya da meslek hastalıklarını ortadan kaldırmaktır (Yaman, 2004; Akkaya, 2017; Arıtan & Ataman, 2017). İkincisi ise çalışanları ve işyeri çevresini olumsuz etkilerden koruyarak sağlıklı, güvenli ve konforlu çalışma alanı yaratmaktır (Spector, 1985; Aydın vd., 2011; Yiğit, 2013; Erdem ve Kaya, 2013; Altay ve Turunç, 2018; Koçali, 2021a).

İş kazaları ile meslek hastalıklarını önlemek ve "İş Sağlığı ve Güvenliği" alanında yaşanan sorunlara kalıcı çözümler sunabilmek amacı ile Avrupa Birliği ve Dünya Çalışma Örgütü (ILO) normlarına uygun şekilde hazırlanan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 30.06.2012 tarihli ve 28339 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.01.2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Böylece yıllardır 4857 sayılı İş Kanunu'nun eki şeklinde çıkarılmış olan ve ikincil mevzuat şeklinde yönetmelikler/tüzükler ile yürütülen iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı ilk defa tek bir kanun çatısı altında toplanmıştır. Yapılan kanuni düzenlemelerde iş güvenliği tanımları, işveren ve işçilerin sorumlulukları, eğitimler, risk değerlendirmesi vb. konular yer alsa da işletmelerde iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ve iş güvenliği kültürü oluşumunun ivedilikle hayata geçirilmesi ile risklerin ve tehlikelerin bertaraf edilmesi çalışmaları zaman almıştır. Günümüzde dahi bu konuda birçok işletmede sıkıntılar yer almakta olup ülkemizde adeta iş kazalarının yaşanmadığı bir gün bile yoktur.

İşte Necdet Özkaya tarafından hazırlanan bu eser, kitabın arka kapağında da belirtildiği üzere "*bazen çok küçük önlemlerle, parasal değeri düşük koruyucu donanımlarla ve biraz daha fazla harcanacak olan dikkatle insanların ölmeleri ve sakat kalmalarının önlenebileceği"*ni vurgularken*, "bütün çabanın insanların işte, yolda, evde, okulda, yani hayatın herhangi bir alanında kaza geçirmemeleri, ölmemeleri, sakat kalmamaları ve hastalanmamaları için olduğu*"nu açıkça ortaya koymaktadır.

1983 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra sırasıyla Erciş-Van, Antalya ve İstanbul'da resmi-özel sağlık kurum ve kuruluşlarından çalışan yazar, halen İstanbul, Ankara, Adana, Gaziantep, Osmaniye ve Antakya-Hatay'da Hekim-Yönetici olarak çalışmakta ve kitaplarını yazmayı sürdürmektedir. Yazarın inceleyeceğimiz eserinden başka roman türünde *"Ellerinden Kaydı Hayat (2013)", "Kula Benim Adım (2014)", "Ansızın Değişir Hayat (2015)", "Uzun Bir Gece (2015)", "Zamandan Artakalan (2016)", "Kıyılarına Vur Adamın-Mistik Göl Dörtlüsü 1 (2017)", "Kimliği Meçhul-Mistik Göl Dörtlüsü 2 (2018)", "Kişiliği Belirsiz-Mistik Göl Dörtlüsü 3 (2019)", "Kimsesiz, Kaybedilmiş-Mistik Göl Dörtlüsü 4 (2019)", "Mimoza Koyu'nda Bir Kış (2021)";* Öykü türünde *"Doğunun Kraliçesi-Orientis Apicem Pulcrum (2016)";* Deneme türünde "*Roman Hayattır (2020)", "Edebiyat Başka Türlü Anlatmaktır (2021)"* ve şiir türünde *"Solmasın Yüzün (2000)", "Su Damlası (2004)"* kitapları bulunmaktadır. Yazar, "*Koru Kendini, Bir Daha Hiçbir Ana Doğuramaz Seni (2022)"* ismini verdiği inceleyeceğimiz eserini ortaya çıkarırken hiçbir görsel kullanmamıştır. Ayrıntılı tasvirler ile eserin her satırında okurunun tüylerini diken diken eden gerçekler ile iş kazalarını hikayeleştirerek okura sunmuştur. Toplam 213 sayfadan oluşan bu eser, önsöz hariç üç bölümden oluşmakta olup kullanılan dil yalın ve anlaşılırdır. Her bölümde sırası ile inceleyeceğimiz alt başlıklar bulunmaktadır.

Birinci bölüm *"Pamuk İpliğine Bağlıdır Hayat"*; İkinci bölüm *"Ölümüne Çalışmak Değildir Hayat"*; Üçüncü bölüm *"Ansızın Değişir Hayat"* başlıklarını taşımaktadır. Her bölüm içerisinde on beşer farklı iş kazası yazısı yer almaktadır. Özkaya, yazı başlıklarını özenle seçerek spesifik bir noktaya değinen ve temayı açan, önemli belli bir cümle ile belirlemiştir. Eserin sonunda "*Sonuç ve Değerlendirme", "Dipnotlar", "Kaynakça" ya da "Ekler"* yer almamakta olup, kırk beşinci yazı ile eser sonlandırılmıştır.

Birinci bölüm (s.15-86) "*Pamuk İpliğine Bağlıdır Hayat"* başlığını taşımaktadır. Bölümde toplam on beş farklı yazı yer almaktadır. Bu bölümde yer alan yazılar şu şekildedir: *Bir Anda Değişir Hayat; Geçmişteki Keşke, Olmasaydı Keşke; Korku, Korur Mu?; Duvar; Tersane, Pamuk Tarlasında; Hastanede Şiddet; Asansörde Yangın; Bulaşık Makinesi, Sadece Bulaşık Mı Yıkar?; Ormanda; Ölümün Yüzü, Şükran ve Ayran; Son Konut; Domates ve Salça Fabrikası; Güce de Taparlar, Bilmelisin.* Özkaya; birinci bölümdeki tüm yazılarında iş kazalarının meydana gelme sebeplerini anlatırken her bir yazıyı kendi içindeki çarpıcı bir cümle ile de özetlemiştir. İşçilerin çalıştıkları iş kolları sayısının fazlalığı ve yapılan her işin kendi içinde çeşitlenmesinden dolayı iş kazalarının sınıflandırılmasında zorlukları yaşanmıştır. Cascio (1995), iş kazalarını güvensiz hareket/davranış (işçi) ve güvensiz durum (işyeri ya da ortam) olarak ayırarak sınıflandırmanın temelini oluşturmuştur. Güvensiz hareketler işçilerin yarattığı güvensizliklerdir. Güvensiz durum ise işyerine ait çevresel (aydınlatma, toz, gürültü vb.) ya da fiziksel koşullar (yönetim organizasyonunun eksikliği, kusurlu makine ya da ekipman, bakımsız makineler, uygun olmayan kişiler koruyucu durum vb.) olarak ikiye ayrılmaktadır. Günümüzde yaşanan iş kazaları incelendiğinde iş kazalarının yaklaşık %80'inin güvensiz hareketlerden kaynaklandığı görülmektedir. Fiziksel ya da iş gücü kapasitesi üzerinde iş

yapmaya zorlanan işçilerin yorgunluk, dalgınlık vb. sebeplerle ya da "*Kendime güvenmem ve inanmamın yanı sıra, gereken önlemleri almam da hayati önem taşıyordu (s.18)*" şeklindeki hareketleri ile iş kazaları meydana gelmektedir. İş kazalarının yaklaşık %18'i güvensiz durum sebeplidir. Geriye kalan %2'lik kısım ise tabiat sebepli (deprem, sel vb.) yaşanan iş kazalarıdır. Fakat bazı yanaklar bu %2'lik kısmı tabiat sebepli olarak değil, ne kadar önlem alınsa da işin gereği önlenemeyecek olan iş kazası olarak da tanımlayabilmektedir (Cuscio, 1995; Camkurt, 2007; Yardım vd., 2007; Yılmaz, 2009; Yiğit, 2013; Seber, 2012; Erginel & Toptancı, 2017; Koçali, 2021b; Koçali, 2022).

Ülkemizde iş kazalarının en çok yaşandığı inşaat, makine ve metal sektörünü irdeleyen Özkaya, iş kazası sayısında ikinci sırada bulunan madencilik sektörü ile ilgili iş kazalarına kitabında değinmemiştir. Bu husus bu bölümün ve kitabın eksikliği olarak göze çarpmaktadır. Fakat Özkaya, iş kazası olarak çokça gözden kaçan sektörleri (tarım, elektrik, bakım, asansör, gıda, sağlık vb.) yazarak bu eksikliği bir nebze gidermiştir. Anlattığı hikayelerde özellikle iş deneyimine de vurgu yapan yazar, birinci bölümde Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği, Etiketle Kilitle Emniyete Al Dene (EKED) ve Makina Emniyeti Yönetmeliği'ne de atıflar da bulunarak konu bütünlüğü sağlamıştır. Özkaya, birinci bölümün sonlarında ise iş kazaları geçiren insanların hal ve durumlarını anlatan yazılara yer vermiştir. Özkaya, birinci bölümdeki on beş yazısı ile iş sağlığı ve güvenliği açısından hayatların bir anlık dalgınlıkla değişebileceğini ama en ufak önlemlerin bile bu hayatları pamuk ipliğine bağlamaktan kurtaracağını anlatmıştır. İş kazasını, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (1998) "*Belirli bir zarara ya da yaralanmaya neden olan beklenmeyen ve önceden planlanmayan bir olay*"; Dünya Sağlık Örgütü (WHO) (2003)"*önceden planlanmamış, çoğu kez kişisel yaralanmalara, makinelerin araç ve gereçlerin zarara uğramasına, üretimin bir süre durmasına yol açan bir olay*" şeklinde tanımlamaktadır. Yazarın bu tanımlamaları hikayeleştirerek okurlarına sunmasının son derece kıymetlidir.

İkinci bölüm (s.89-159) "*Ölümüne Çalışmak Değildir Hayat"* başlığını taşımaktadır. Bölümde toplam on beş farklı yazı yer almaktadır. Bu bölümde yer alan yazılar şu şekildedir: *Cehennem Kayıkçısı Haron; Muhyeddin'in Yeri; Tır Şoförü; Kömür Sobası; Demir Kapı; İntihar; Yaşamak İçin Çalışmalısın; Olmasaydı Eğer; Gökten Gelen Bela Sözünün Manası Yoktur, Herzedir; Kendine İyi Bak, Bir Daha Hiçbir Ana Doğuramaz Seni; İnsan Her Şeyi Dönüştürür, Kendini De Elbette; Birilerinin Mutluluğu Benim Felaketim Olmamalıydı; Caminin Kubbesi, Korur mu Bizi?; Geri Dönüşüm İşi, Dönüştürür mü Bizi?; Bir İşyeri Hekimi Roman Yazarlığına Evrilirse Eğer.*

Özkaya, ikinci bölümde ülkemizde yerel basına yansıyan iş kazalarını okuruna ölüm ve yaşam temalı sunmuştur. Bölümün hemen başında Covid-19 salgınına, kadın cinayetlerine ve soba zehirlenmelerine değinmiştir. Fakat bu üç olay 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında iş kazası olarak tanımlanmamaktadır. Yazarın bu hikayelere iş kazası temalı bir kitapta yer vermesi, okuyucuna mesaj verdiği yönde düşünülmüştür. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda 13. Maddesinde yapılan iş kazası tanımı şu şekildedir: "*Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olaydır*."

Yazar ikinci bölümdeki diğer yazılarında birinci bölümde belirttiği güvensiz hareket ve güvensiz kavramlarını genişleterek "*Bana bir şey olmaz!*" (s.111) ve *"sıradan, basit, çok küçük görünen bir durum, bir hastalık, büyük bir imparatorluğun yıkılmasına… neden olmuştur"* (s.124) cümleleri ile iş sağlığı ve güvenliğindeki önemini vurgulamıştır. Bölümün sonunda ise iş kazalarının meydana gelmesinden sonraki bakış açılarından bahsederek iş kazalarının "*alınyazısı, kader, göklerden gelen bela"* (s.128-130) olarak kabul edilemeyeceğini vurgulayan Özkaya, kitaba da ismini veren yazısında, Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'ne de atıfta bulunmuştur. Ayrıca, "*Sağlık ve Güvenlik, vazgeçilmez bir insan hakkıdır…"* (s.140) düşüncesine de vurgu yapmıştır. Bu düşüncedeki ilk yazısında 03/07/2020 tarihinde Sakarya'nın Hendek ilçesinde bulunan havai fişek fabrikasındaki

patlamada yedi kişinin hayatını kaybettiği, yüz yirmi yedi kişinin de yaralandığını iş kazasına gönderme yapmıştır. Yazar, bu bölümde anlattığı on beş yazı ile çalışma hayatında dikkat edilebilecek küçük hususların iş kazalarını önleyebileceğini vurgulamıştır. İş kazalarının bir kader olmadığını aksine sağlık ve güvenliğin vazgeçilmez bir insan hakkı olduğunu irdelemiştir. İlk bölümde iş kazası tanımlamalarını okuyucusuna aşılayan yazar, ikinci bölümde iş kazaları ve insan hataları üzerinde durması okurunun kendini sorgulamasına vesile olmaktadır. Okur, kendi çalıştığı işyerindeki hal ve durumunu, çalışma ortamını, iş güvenliği algısını vb. sorgulayarak günlük yaşamanı mukayese etme şansı bulmaktadır. Bu açıdan yazarın anlattıkları iş sağlığı ve güvenliği açısından önem arz etmektedir.

Üçüncü ve son bölüm olan (s.163-213) "*Ansızın Değişir Hayat"* başlığında ise toplam 15 farklı yazı yer almaktadır. Bu bölümde yer alan yazılar şu şekildedir: *Ölümsüzlük, Çok Önemli Miydi?; Dilerim ki Bir Zeytin Ağacı Gibi Yaşarsın; Sen Ne Yapabilirdin Benim İçin; Yalanlar; Ansızın Değişir Hayat; Anlayamazsınız; Hayatın Ritmi; Hüzün; Yalın ve Basittir Yaşamak; Ölüm Her Şeyin Sonu Olabilir Miydi Gerçekten?; Yaşlanarak mı Tecrübe Kazanılır, Yaşayarak mı?; Hayat Nedir?; Kuğuların da Kaderi Var mı?; İyi İnsan; Yürümek, Sağaltıcı Etkilere Sahipti; Ölüm.*

Üçüncü bölümde yazar, genel hatları ile iş sağlığı ve güvenliği konusundan "önleme" konusuna vurgu yaparak, işyeri hekimi olmasından dolayı daha önceden tecrübe ettiği ve tanık olduğu iş kazaları sonucunda hayata bakış açısını okuruna aktarmak için betimlemelere yer vermiştir. İşçilerin işleri ile ilgili eğitimleri almaları ve iş güvenliği kurallarına uygun olarak hareket etmeleri sonucunda kalıcı sakatlanmaların ve ölümlerin önüne geçilebileceğini anlattıktan sonra kitabın genelinde yer alan hikayelerdeki karakterlerin kişiliklerine göndermeler yaparak okurun hayat ve ölüm kavramları arasında sorgulama yapmasını sağlamıştır. Aslında yazarın salt iş güvenliği hikayelerini anlatmayarak kitabın son bölümünde yazılardaki duygusal anlara da vurgu yapması okur açısından diğer bölümlerdeki karakterleri sorgulamasına sebep olduğu için önemlidir.

Sonuç olarak Necdet Özkaya, "*Koru Kendini, Bir Daha Hiçbir Ana Doğuramaz Seni*" kitabı ile iş sağlığı ve güvenliği alanına dikkat çekmek için uzun yıllar boyunca edindiği bilgi, birikim ve tecrübelerini, karmaşık görülebilecek olan iş kazalarını yalın ve anlaşılır ifadelerle anlatmak için kullanarak hem konunun uzmanı olan kişileri hem de okurlarını doyurabilecek şekilde sunmuştur. Teorik bilgiler yerine gerçek olayları kendi yorumlaması ile sergilerken kimi zaman ruhsal ve psikolojik çıkarımları da ön planda tutmuştur. Okur, bölümler içinde yer alan yazılarda kendi içsel dünyasını da katarak zaman zaman bir tür katarsis yaşamaktadır. Kitap içinde yer alan yazıların yazarın uzun yıllardır yapmakta olduğu hekimlik ve işyeri hekimliğinden süre gelen gözlemleri ve deneyimlerinden ibaret olduğunu unutmamak gereklidir. Kitabın genel çerçevesi ve iş sağlığı ve güvenliği alanına sunmuş olduğu katkılar, yazarın konuya hakimiyetinin bir sonucu olarak kitabın tamamında görülmektedir. Yazar, eserinde hiçbir akademik kaynağa yer vermemiş olup, sadece üçüncü bölümde konunun daha bütünleştirici olması için dünya klasiklerinden cümlelere yer vermiştir. Alana katkı yapan bu eserde anlatılan konular okuyucu tarafından rahatlıkla anlaşılmaktadır. Kitabın, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili ansiklopedik bir yapıda olmadığı hatırlatılmalıdır. Buna rağmen Özkaya, iş sağlığı ve güvenliği alanında hikayeleştirilmiş çarpıcı çalışmalar ile katkı sağlamış, iş sağlığı ve güvenliği gibi aslında insan hayatının olmasa olmaz bir konusunu okuruna bilgi vererek aktarmayı başarmıştır. Mizanpaj ve editasyon açısından da kitap, ilgi çekici ve yeterli niteliktedir. Eserin, iş sağlığı ve güvenliği alanında yaşanmış gerçek hikayeleri anlatan kısıtlı sayıdaki eserlerden olması bu alandaki boşluğu doldurduğunu da göstermektedir. Bu da eserin, uzun yıllar geçse de başarılı bir kaynak olarak gösterileceğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5510.pdf (Erişim Tarihi: 11.07.2022).

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6331.pdf (Erişim Tarihi: 11.07.2022).

Abrams, H. K. (2001), *"A Short History of Occupational Health"*, **J Public Health Policy**, S.22(1), ss.34-80.

Akkaya, M. A. (2017), *"Bilgi Merkezlerinde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi ve Uygulanabilirliğine İlişkin Bir Durum Değerlendirmesi"*, **Türk Kütüphaneciliği**, S.31(4), ss.501-519.

Altay, M. ve Turunç, Ö. (2018), *"İş Yükü, Çalışma Yaşamı Kalitesi ve İşten Ayrılma Niyeti İlişkisi: Lider Üye Etkileşiminin ve Örgütsel Bağlılığın Aracılık Rolü",* **Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.9(17), ss.191-229.

Arıtan, A. ve Ataman, M. (2017), *"Kaza Oranları Hesaplamalarıyla İş Kazası Analizi"*, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Dergisi**, S.17(1), ss.239-246.

Avcı, A. (1998), **İşyerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Mevzuatı,** Alfa Yayıncılık, İstanbul.

Aydın, İ., Çelik, Y. ve Uğurluoğlu, Ö. (2011), "*Sağlık Personeli Çalışma Yaşamı Kalitesi Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerliliği ve Güvenilirliği",* **Toplum ve Sosyal Hizmet**, S.22(2), ss.79-100.

Balkır, Z. G. (2012), *"İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkının Korunması: İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Organizasyonu"*, **SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi**, S.2(1), ss.56-91.

Bayraktar, B., Uyguçgil, H. ve Konuk, A. (2018), "*Türkiye'de Madencilik Sektöründe İş Kazalarının İstatistiksel Analizi"*, **Bilimsel Madencilik Dergisi**, S.57(5), ss.85-90.

Camkurt, M. (2007), *"İşyeri Çalışma Sistemi ve İşyeri Fiziksel Faktörlerinin İş Kazaları Üzerindeki Etkisi"*, **TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, S.20(6), ss.80-106.

Cuscio, N. F. (1995), **Managing Human Resources**, Irwin McGraw Hill, New York.

Erdem, B. ve Kaya, İ. (2013), *"Çalışma Yaşamı Kalitesini Etkileyen Faktörlerin İşgörenler Tarafından Algılanması: Otel Çalışanları Üzerinde Bir Araştırma"*, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.35, ss.135-150.

Erginel, N. ve Toptancı, Ş. (2017), *"İş Kazası Verilerinin Olasılık Dağılımları ile Modellenmesi"*, **Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi**, S.5, ss.201-212.

International Labour Organization (ILO) (1998), *"Statistics of Occupational Injuries"*, **Sixteenth International Conference of Labour Statisticians**, 6-15 October 1998, Geneva. http://www.ilo.org/public/english/b ureau/stat/download/16thicls/repo rt3.pdf (Erişim Tarihi: 11.07.2022).

Koçali, K. (2021a), *"Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2012-2020 Yılları Arası İş Kazaları Göstergelerinin Standardizasyonu"*, **Akademik Yaklaşımlar Dergisi**, S.12(2), ss.302-327.

Koçali, K. (2021b), *"Calculation of Occupational Accident Indicators of Türkiye"*. Editör M. Dalkılıç ve B. S. Yılmaz, **INSAC Social and Education Sciences** içinde (ss.224-250). Duvar Yayınevi, İzmir.

Koçali, K. (2022), *"How to Perform A Risk Assessment Step by Step for Occupational Health and Safety"*, **EURAS Journal of Engineering and Applied Sciences**, S.2(1), ss.1-19.

Özkaya, N. (2022), **Koru Kendini Bir Daha Hiçbir Ana Doğuramaz Seni**, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul.

Ramos, A. K., McGinley, M. and Carlo, G. (2021), "*The Relations of Workplace Safety, Perceived Occupational Stress, and Adjustment Among Latino/A Immigrant Cattle Feedyard Workers in The United States*", **Safety Science**, S.139, 8. 105262.

Seber, V. (2012), *"İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinde Risk Analizleri Nasıl Yapılır?"*, **Elektrik Mühendisliği Dergisi**, S.445, ss.30-34.

Spector, P. E. (1985), *"Measurement of Human-Service Staff Satisfaction-Development of the Job-Satisfaction Survey"*, **Am J Community Psychol**, S.13, ss.693–713.

World Health Organization (WHO) (2003), **Joint Programme on Workplace Violence in the Health Sector, Workplace Violence in The Health Sector Country Case Studies Research Instruments Survey Questionnaire**, ILO ICN, WHO.

Yaman, M. (2004), **İş Sağlığı ve Güvenliği Mi? O Da Ne?** İsgiad Yayınları, Ankara.

Yardım, N., Çipli, Z., Vardar, C. ve Mollahaliloğlu, S. (2007), "*Türkiye İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları: 2000-2005 Yılları Ölüm Hızları"*, **Dicle Tıp Dergisi**, S.34(4), ss.264-271.

Yılmaz, G. (2009). *"İş Kazalarının Nedenleri ve Maliyeti"*, **Mühendis ve Makina Dergisi**, S.50(592), ss.27-32.

Yiğit, A. (2013), **İş Güvenliği**, Dora Yayıncılık, Bursa.